

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: «РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ШКОЛЯРІВ
ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГУ»

Виконала здобувачка вищої освіти
320-с групи

спеціальності 053 Психологія

ОП Психологія Клінічна психологія

Куртумерова Сусанна Сейдаметівна

Керівник: канд. психол. наук, доцент,
доцент кафедри психології

Остополець Ірина Юріївна

Рецензент: канд. психол. наук, доцент,
доцент кафедри загальної та

диференціальної психології

ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет

ім. К.Д. Ушинського»

Ульянова Тетяна Юріївна

Запоріжжя – 2024

АНОТАЦІЯ

Куртумерова Сусанна Сейдаметівна

«Розвиток екологічної свідомості школярів підліткового віку засобами тренінгу»

Проблема взаємозв'язку людини і природи не нова. В епоху сучасного розвитку людської цивілізації негативний вплив людської діяльності на довкілля дуже масштабний. Неспроможність людини узгоджувати свої дії з природою може призвести до зникнення життя на планеті Земля. Вирішити цю проблему може тільки діяльність людей, яка заснована на розумінні законів природи, бережного ставлення до неї. Це можливо тільки за умови, якщо у кожної людини буде сформований високий рівень екологічної свідомості, екологічного ставлення і екологічної поведінки, розвиток яких починається з дитинства і продовжується все життя.

Незважаючи на чималий науковий доробок з проблем екологічної освіти і виховання учнів, залишаються мало розробленими шляхи і засоби розвитку екологічної свідомості, формування екологічно доцільної поведінки школярів, особливо у сфері повсякденно-побутової взаємодії з природою, споживання природних ресурсів.

Результати констатувально-діагностичного етапу показали, що показники визначення усвідомленості ставлення до природи у досліджуваних підлітків на недостатньому рівні, ставлення у більшості дітей прагматичне, учні не проявляють інтересу та активності до природозбереження, тільки частина опитаних усвідомлюють важливість природи для себе і оточуючих.

Отже, чим вищий рівень обізнаності та розуміння підлітками екологічних проблем і необхідності природозбережувальної поведінки, тим більш доцільною та адекватною буде їхня діяльність у природі. Однак, як показують наші спостереження за поведінкою підлітків, їхня діяльність не завжди є екологічно безпечною і не завжди залежить від рівня екологічних знань та обізнаності учнів.

Було розроблено авторський еколого-психологічний тренінг «Наша природа – наше багатство». Результати перевірки ефективності тренінгової

роботи показали, що в учасників тренінгу підвищився рівень усвідомленого ставлення до природи, зростає інтерес і до природозбереження та її вивчення. Відношення до природи у підлітків з площини корисливого ставлення, переходить в площину гуманного і бережливого, коли вона сприймається як об'єкт охорони та вивчення.

Таким чином, було встановлено, що проведення еколого-психологічного тренінгу позитивно вплинуло на розвиток екологічної свідомості школярів, їх ставлення до природи змінилося.

Матеріали і результати дослідження можуть бути корисними і цікавими перш за все підліткам, а також використані як педагогами, так і психологами в своїй роботі та дослідженнях, тому що дають можливість побачити шляхи активізації екологічної освіти школярів, відштовхнутися від визначеного рівня екологічної свідомості та поведінки учнів.

ABSTRACT

Kurtumerova Susanna Seydametivna

«Development of environmental awareness of adolescent schoolchildren by means of training»

The problem of the relationship between man and nature is not new. In the era of modern development of human civilization, the negative impact of human activity on the environment is very large. The inability of a person to coordinate their actions with nature can lead to the extinction of life on planet Earth. This problem can only be solved by human activity based on an understanding of the laws of nature and a careful attitude towards it. This is possible only if each person develops a high level of environmental awareness, environmental attitude and environmental behavior, the development of which begins in childhood and continues throughout life. Despite the considerable scientific heritage on the problems of environmental education and upbringing of students, the ways and means of developing environmental awareness, forming environmentally appropriate behavior of schoolchildren, especially in the field of everyday interaction with nature, consumption of natural resources, remain poorly developed.

The results of the ascertaining and diagnostic stage showed that the indicators of determining the awareness of the attitude towards nature in the studied adolescents are at an insufficient level, the attitude of most children is pragmatic, students do not show interest and activity in nature conservation, only some of the respondents are aware of the importance of nature for themselves and others.

Thus, the higher the level of adolescents' awareness and understanding of environmental problems and the need for environmental behavior, the more appropriate and adequate their activities in nature will be. However, as our observations of teenagers' behavior show, their activities are not always environmentally friendly and do not always depend on the level of environmental knowledge and awareness of students.

The author's ecological and psychological training «Our Nature is Our Wealth» was developed. The results of the training effectiveness check showed that the

participants of the training increased their level of conscious attitude to nature, and their interest in nature conservation and its study is growing. The attitude of adolescents to nature has changed from a selfish attitude to a humane and careful one, when it is perceived as an object of protection and study. Thus, we found that the ecological and psychological training had a positive impact on the development of students' environmental awareness, and their attitude toward nature changed.

The tasks have been solved completely. The materials and results of the study can be useful and interesting primarily for adolescents, as well as used by both teachers and psychologists in their work and research, because they make it possible to see ways to intensify the environmental education of schoolchildren, to start from a certain level of environmental awareness and behavior of students.

РЕФЕРАТ

до кваліфікаційної роботи

здобувачки вищої освіти спеціальності 053 Психологія

Куртумерової Сусанни Сейдаметівни

на тему «РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ШКОЛЯРІВ

ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГУ»

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент Остополець І.Ю.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який нараховує 76 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок. Робота містить 4 рисунки та включає додатки.

Актуальність дослідження. В епоху сучасного розвитку людської цивілізації негативний вплив людської діяльності на довкілля дуже масштабний. Неспроможність людини узгоджувати свої дії з природою може призвести до зникнення життя на планеті Земля. Вирішити цю проблему може тільки діяльність людей, яка заснована на розумінні законів природи, бережного ставлення до неї. Це можливо тільки за умови, якщо у кожної людини буде сформований високий рівень екологічної свідомості, екологічного ставлення і екологічної поведінки, розвиток яких починається з дитинства і продовжується все життя.

Питаннями екологічної просвіти, відношення людини до природи та екологічної свідомості займалися такі вчені, як Акопян В.Г., Бондар О.І., Барановська В.Є., Єресько О.В., Грошовенко О.П., Кічук А.В., Крюкова О.В., Лисянська Т. М., Мальчикова І. М., Можаровська Т.В., Павленко І. Г., Падалка Р. Г., Скребець В. О., Сяська І.О., Швалб Ю. М., Юркова Т.М., Ясинська А. О. та інші автори.

Незважаючи на чималий науковий доробок з проблем екологічної освіти і виховання учнів, залишаються мало розробленими шляхи і засоби розвитку екологічної свідомості, формування екологічно доцільної поведінки школярів,

особливо у сфері повсякденно-побутової взаємодії з природою, споживання природних ресурсів.

Об'єктом даного дослідження є екологічна свідомість особистості школяра.

Предметом – процес розвитку екологічного ставлення до природи у підлітків засобами тренінгу.

Мета дослідження: вивчення можливостей застосування еколого-психологічного тренінгу з метою формування дбайливого, бережного ставлення до природи, розвитку екологічної свідомості школярів підліткового віку

Завдання нашого дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні і експериментальні праці з екологічної психології з метою вивчення ключових понять теми і встановлення ступеня розробленості проблеми.

2. Підібрати комплекс діагностичних методів і методик для визначення рівня екологічної свідомості учнів підліткового віку.

3. Обґрунтувати та запропонувати еколого-психологічний тренінг як спосіб формування і розвитку екологічної свідомості підлітків та визначити його результативність в роботі з учнями.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань дослідження було використано сукупність загальнонаукових і психологічних методів, релевантних меті дослідження. Методи теоретичного аналізу використовувалися під час вивчення наукових публікацій та розробки плану дослідження. З метою отримання більш повної інформації про об'єкт дослідження використовувалися методи експериментального дослідження. До них належать методики вивчення екологічної свідомості, екологічного ставлення до природи школярів-підлітків.

Було використано наступний діагностичний інструментарій:

- тест «Нова екологічна парадигма» («НЕП») (методика Р. Данлопа, К. Ван Лира, А. Мертиг, Р. Джонса, в адаптації І. В. Кряж);

- методика вивчення особливостей суб'єктивного ставлення до природи (С.Д.Дерябо, В.А.Ясвін, А.М.Львовочкіна);

- опитувальник екологічних установок «ЕкО 30» (Кряж І. В.) та а також авторську анкету, що дало нам змогу встановити тип суб'єктивного ставлення до природи, а також ряд інших показників, які характеризують це ставлення. На формувальному етапі проведення дослідження використовували авторський тренінг розвитку екологічної свідомості у підлітків.

Експериментальною базою дослідження було обрано Запорізьку гімназію № 20 Запорізької міської ради Запорізької області.

Вибірку склали 32 учні 9 класу, віком 13-14 років, 20 – дівчаток, 12 – хлопчиків.

У першому розділі роботи представлено теоретичне обґрунтування проблеми розвитку екологічної свідомості учнів підліткового віку. Розкрито і проаналізовано поняття і сутність екологічної свідомості, особливості її розвитку у школярів, описано специфіку тренінгової роботи у якості засобу формування і розвитку екологічної свідомості особистості.

Другий розділ приділено емпіричній частині дослідження. Описано вибірку, експериментальну базу, інструментарій та процедуру дослідження, приділено увагу методикам та доцільності їх застосування. Продемонстровано та проаналізовано отримані результати діагностики за кожною методикою, представлено кількісний та якісний аналіз фактичних даних.

Було розроблено і апробовано психолого-екологічний тренінг для підлітків на тему: «Наша природа – наше багатство».

Результати перевірки ефективності тренінгової роботи показали, що в учасників тренінгу підвищився рівень усвідомленого ставлення до природи, зростає інтерес і до природозбереження та її вивчення. Відношення до природи у підлітків з площини корисливого ставлення, переходить в площину гуманного і бережливого, коли вона сприймається як об'єкт охорони та вивчення.

Проведення еколого-психологічного тренінгу позитивно вплинуло на розвиток екологічної свідомості школярів.

У цілому, виконане дослідження досягло поставленої мети. Завдання вирішені повністю.

Матеріали і результати дослідження можуть бути корисними і цікавими перш за все підліткам, а також використані як педагогами так і психологами, в своїй роботі та дослідженнях, тому що дають можливість побачити шляхи активізації екологічної освіти школярів, відштовхнутися від визначеного рівня екологічної свідомості та поведінки учнів.

Проведення дослідження, безумовно, не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Перспективним, на нашу думку, є виявлення і вивчення найбільш вагомих соціально-психологічних факторів і чинників, які визначають рівень екологічної свідомості школярів, цікавим є і дослідження особливостей екологічної поведінки учнів різних вікових груп, тощо.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	8
1.1 Поняття і сутність екологічної свідомості в сучасних наукових дослідженнях.....	8
1.2 Особливості формування екологічної свідомості у школярів	11
1.3 Тренінг як засіб формування і розвитку екологічної свідомості особистості	16
Висновки до розділу 1	20
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЯВУ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ПІДЛІТКІВ	22
2.1 Загальні питання організації і проведення експерименту.....	22
2.2 Аналіз та інтерпретація результатів констатувального етапу дослідження	26
Висновки до розділу 2	29
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБОМ ЕКОЛОГО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ	31
3.1 Мета, завдання і основні етапи тренінгової роботи з учнями підліткового віку.....	31
3.2 Зміст тренінгової роботи з підлітками.....	35
3.3 Аналіз та інтерпретація результатів контрольного експерименту дослідження.....	51
Висновки до розділу 3.....	54
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	67

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1016232609

Дата перевірки:
11.04.2024 22:26:55 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
11.04.2024 22:29:03 EEST

ID користувача:
100012861

Назва документа: Куртумерова

Кількість сторінок: 68 Кількість слів: 14116 Кількість символів: 104096 Розмір файлу: 176.55 KB ID файлу: 1016012950

8.95% Схожість

Найбільша схожість: 1.3% з Інтернет-джерелом (https://www.wszia.opole.pl/wp-content/uploads/2020/05/6_2021.pdf)

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 4